

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE RAAD

GEWONE ZITTING 2003-2004

9 DECEMBER 2003

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**betreffende de organisatie van
architectuur- en stedenbouwwedstrijden
voor grote overheidsprojecten**

(ingediend door de heer Yaron PESZTAT (F))

Toelichting

De kwaliteit van de grote overheidsprojecten verbeteren

Sinds het ontstaan van het Hoofdstedelijk Gewest als onafhankelijke politieke entiteit, is het beleid prioritair gericht geweest op de bodembestemming en het bouwvolume. Het ging erom regels vast te stellen voor een evenwichtige stedelijke ontwikkeling, de gemengdheid van de activiteiten in goede banen te leiden, de nieuwe constructies in het bestaande stedelijke weefsel in te passen en het erfgoed te beschermen.

De kwaliteit van de architectuur en de stedenbouw is daarbij op het achterplan verzeild geraakt.

Tijdens deze periode zijn tal van de vooropgestelde doelstellingen gehaald. Zo beschikken wij nu over het Gewestelijk Bestemmingsplan en de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening. Toch is men er niet in geslaagd te zorgen voor kwaliteitsvolle openbare ruimten en gebouwen.

De meeste projecten streven geen enkel hoger doel na, zijn puur functioneel, hebben geen enkele architecturale of

CONSEIL DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

SESSION ORDINAIRE 2003-2004

9 DECEMBRE 2003

PROPOSITION DE RÉSOLUTION

**relative à l'organisation de concours
d'architecture et d'urbanisme pour les
grands projets publics**

(déposée par M. Yaron PESZTAT (F))

Développements

Améliorer la qualité des grands projets publics

Depuis la naissance de la Région bruxelloise comme entité politique indépendante, l'action politique a été prioritairement centrée sur les questions d'affectation du sol et de gabarits. Il s'agissait alors de fixer des règles organisant un développement urbain équilibré, de gérer la mixité des activités, d'assurer la comptabilité des nouvelles constructions avec le tissu urbain existant et de protéger le patrimoine.

Par voie de conséquence, la question de la qualité architecturale et urbanistique a été de fait reléguée au second plan.

Si cette période a atteint bon nombre de ses objectifs, en débouchant d'une part sur le Plan régional d'affectation du sol et, d'autre part, sur le Règlement régional d'urbanisme, elle a par contre souvent échoué à produire des aménagements d'espaces publics et des bâtiments publics de qualité.

La plupart des réalisations, sans ambitions et purement fonctionnelles, sont non seulement médiocres sur le plan

stedenbouwkundige waarde en slagen er bovendien niet hun bestemming als openbaar gebouw in de verf te zetten.

Het gebrek aan kwaliteit van de openbare projecten zet de economische actoren er op hun beurt niet toe aan naar kwaliteit te streven.

Ondanks het feit dat een steeds ruimer publiek alsmaar meer interesse betoont voor het erfgoed, zoals blijkt uit de monumentendagen, blijven de Brusselaars gebukt gaan onder de vernietiging van het stadsweefsel en het historische erfgoed en staan ze argwanig tegenover vernieuwende projecten.

Deze resolutie strekt er dan ook toe de regering te verzoeken wedstrijden te organiseren voor grote architecturale en stedenbouwkundige overheidsprojecten, die volgens ons de beste manier zijn om de kwaliteit van de overheidsgebouwen te verbeteren.

De organisatie van de wedstrijden in goede banen leiden

Doorzichtigheid, bekendheid en deelneming

Wij poneren dat de wedstrijden de competitiegeest en de creativiteit bevorderen omdat de auteurs van de projecten met elkaar moeten wedijveren. Met wedstrijden kunnen we niet alleen de kwaliteit eenieders verwezenlijken opkrikken, maar bieden wij de opdrachtgever ook de mogelijkheid om te kiezen tussen verschillende projecten of auteurs ervan.

We moeten wel durven toegeven dat de wedstrijden die in het verleden in ons Gewest georganiseerd zijn, niet altijd genoegdoening gegeven hebben, verre van zelfs.

Het uitschrijven van wedstrijden stoot op verschillende hinderpalen die wij moeten overwinnen.

Een eerste probleem is de achterdocht van de Brusselaars en, daaraan gekoppeld, het feit dat de politici niet zo snel over de brug met nieuwe initiatieven komen. De Brusselaars zijn het geknoei uit het verleden dat wij zonet ter sprake hebben gebracht, nog niet vergeten.

Die houding is natuurlijk begrijpelijk, maar we mogen de architecten en stedenbouwkundigen er niet ten eeuwigen dage van beschuldigen dat zij systematisch hun creativiteit willen botvieren ten koste van het bestaande gebouwenpark en het sociale weefsel dat het tot stand heeft gebracht. Bovendien beschikt ons Gewest nu over een procedure voor het onderzoeken van de vergunningsaanvragen en het afgeven van de vergunningen, die dankzij de bijzondere bekendmakingsmaatregelen een waarborg is voor de transparantie van de openbare beslissingen en voor de inspraak van de bewoners in de besluitvorming.

architectural et urbanistique mais de surcroît ne parvient même pas à exprimer leur vocation publique.

De plus, le manque de qualité des réalisations publiques n'incite guère les acteurs économiques à se préoccuper à leur tout de qualité.

Enfin, malgré une sensibilité sans cesse croissante d'un public de plus en plus large au patrimoine, comme en témoigne le succès des Journées du patrimoine, les Bruxellois, traumatisés par la déstructuration du tissu urbain et la démolition du patrimoine historique, sont devenus frieux face à l'innovation.

C'est pourquoi, la présente résolution demande au gouvernement d'organiser des concours pour les grands projets publics d'architecture et d'urbanisme, qui sont à nos yeux le meilleur moyen d'améliorer la qualité des réalisations publiques.

Baliser l'organisation des concours

Transparence, publicité et participation

Nous postulons que les concours, en tant qu'ils mettent en concurrence plusieurs auteurs de projets, favorisent tout à la fois l'émulation et la créativité. Ainsi, l'organisation de concours permet-elle non seulement d'augmenter la qualité des prestations de chacun mais assure aussi au commanditaire de pouvoir choisir entre plusieurs projets ou auteurs de projets.

Nous devons toutefois reconnaître que, par le passé, les concours organisés dans notre région n'ont pas toujours donné satisfaction, loin s'en faut.

La promotion des concours se heurte en fait à plusieurs obstacles que nous devons parvenir à surmonter.

Le premier est sans conteste la méfiance des Bruxellois, et par voie de conséquence, la frilosité du politique, traumatisés par les dégâts du passé évoqués plus haut.

Si ces attitudes sont compréhensibles, elles ne sauraient pour autant nourrir un procès d'intention éternel à l'égard des architectes et des urbanistes, soupçonnés *a priori* de vouloir systématiquement exprimer leur créativité au détriment du bâti existant et des formes de relations sociales qu'il détermine. D'autant que notre région s'est dotée d'une procédure d'instruction et de délivrance des permis qui assure la transparence des décisions publiques et la participation des habitants aux processus de décision grâce aux mesures particulières de publicité.

De organisatie van wedstrijden moet dus absoluut aan deze regelgeving voldoen als wij willen dat de bevolking dit nieuwe initiatief steunt en eraan deelneemt.

Wij stellen dus voor dat het bestek van de opdrachtgever van het project, vóór de organisatie van de wedstrijd, aan bijzondere bekendmakingsmaatregelen onderworpen wordt. Zo kunnen de bewoners zich uitspreken over de grote lijnen van het project en kan de overheid nagaan of het project verenigbaar is met de plannen en de reglementen. Deze procedure, die op het eerste gezicht omslachtig lijkt, is eigenlijk vergelijkbaar met de procedure die van toepassing is op bepaalde grote projecten waarvoor een effectenstudie gemaakt moet worden voor de vergunning afgegeven kan worden, of waarvoor een basisdossier opgesteld moet worden nog voor het planontwerp.

Na de wedstrijd, moet de laureaat voor zijn definitieve project een vergunningsaanvraag indienen die ook onderworpen zal worden aan bijzondere bekendmakingsmaatregelen of aan een openbaar onderzoek, gevolgd door een advies van de overlegcommissie.

Al deze flankerende maatregelen moeten ervoor zorgen dat de wedstrijd in de grootst mogelijke transparantie en openbaarheid én in overleg georganiseerd wordt.

Een dergelijke procedure verplicht de overheidsorganen, die opdrachtgever zijn, duidelijkheid te scheppen over hun bedoelingen. Het bestek is immers openbaar. Er kan dan ook een maatschappelijk debat gehouden worden over de doelstellingen en de burger kan oordelen over de uiteindelijke keuze.

Bovendien zorgt de openbaarheid van de resultaten van de wedstrijden ervoor dat de bevolking kan meepraten over zaken die traditioneel in besloten kring door vakmensen besproken worden. Anderzijds geven de wedstrijden de architect en de stedenbouwkundige meer verantwoordelijkheid: zij worden duidelijk herkenbare gesprekspartners in het maatschappelijke debat.

Een wedstrijdreglement

Een ander groot probleem dat tot nu toe altijd op de organisatie van wedstrijden gewogen heeft en de reputatie ervan schaadt, is het gebrek aan een enkel reglement, waardoor de procedures nooit dezelfde zijn, en dus onzeker.

Vele wedstrijden zijn dus vaak ontspoord en baadden vaak in een sfeer van verdachtmakingen. Denken wij bijvoorbeeld aan het project van de « Wandelpaden van Europa », dat voor de rechtbank gebracht is.

Wij vinden het dan ook nodig om voor eens en altijd een regelgeving op te stellen voor de organisatie van wedstrijden. Wij moeten ons daarbij laten leiden door de Europese

C'est pourquoi, l'organisation de concours doit impérativement s'inscrire dans ce cadre, si l'on veut s'assurer de l'adhésion et de la participation des habitants à cette nouvelle démarche.

Nous préconisons donc, en amont de l'organisation de concours, de soumettre le cahier des charges élaboré par le commanditaire du projet public à des mesures particulières de publicité. Une telle procédure permet en effet aux habitants de se prononcer sur les orientations générales du projet et aux pouvoirs publics de s'assurer de sa comptabilité avec les plans et règlements. La procédure, qui peut paraître lourde au premier abord, s'apparente en fait à celle en vigueur pour certains grands projets qui nécessitent une étude d'incidences préalable au permis ou un dossier de base préalable au projet de plan.

En aval du concours, une fois le lauréat désigné et le projet définitif élaboré, celui-ci devra encore faire l'objet d'une demande de permis qui fera l'objet de mesures particulières de publicité, soit une enquête publique suivie d'un avis de la commission de concertation.

Ainsi encadré, le concours offre toutes les garanties de transparence, de publicité et de concertation.

En effet, une telle procédure impose aux pouvoirs publics commanditaires une transparence quant à leurs intentions, via la publicité du cahier des charges, et par conséquent, la possibilité d'un débat public sur les objectifs ainsi que la possibilité pour le citoyen de juger de la pertinence du choix final.

De plus, la publicité accordée aux résultats des concours contribue à faire rentrer dans le débat public des questions traditionnellement réservées aux cénacles professionnels. En retour, les concours responsabilisent l'architecte et l'urbanisme, qui deviennent des acteurs visibles du débat public.

Un règlement de concours

L'autre grande difficulté rencontrée jusqu'à présent dans l'organisation de concours, et qui leur porte préjudice, est l'absence d'une réglementation unique et donc la variabilité des procédures, et partant leur précarité.

Cette situation a entraîné de nombreux dérapages qui ont entouré les concours d'un halo de suspicion. On citera pour mémoire le concours « Sentiers de l'Europe », qui fait actuellement l'objet d'une procédure en justice.

C'est pourquoi, il nous paraît indispensable de réglementer une fois pour toutes l'organisation des concours, et ce, en s'inspirant des directives européennes, des régle-

richtlijnen, de buitenlandse regelgeving en de aanbevelingen van de Orde van de Architecten, met naleving van de voorschriften van de wetgeving op de overheidsopdrachten (1).

Een dergelijk reglement zou door de regering moeten worden vastgesteld.

Het zou ten minste de voorschriften van de wetgeving op de overheidsopdrachten moeten naleven, te weten:

- samenstelling van de wedstrijdjury: minimum aantal leden, onafhankelijkheid, kennis, beroepskwalificaties;
- toegang niet beperkt tot het grondgebied van een of meer Europese Staten;
- toegang voor natuurlijke en rechtspersonen;
- anonimiteit van de projecten;
- definitie van de selectie- en evaluatiecriteria vóór het begin van de procedure;
- mogelijke premies voor de auteurs van de projecten;
- rechten en plichten inzake eigendom en gebruik van de projecten;
- regels voor de bekendmaking van de wedstrijd en de resultaten ervan.

Het door de regering aangenomen reglement kan deze verplichtingen in detail beschrijven, maar kan ook andere kwesties regelen zoals :

- de aanwijzing en de bezoldiging van de leden van de wedstrijdjury;
- de eventuele organisatie van kleinere wedstrijden, wedstrijden in twee ronden enzovoort;
- de verplichte vergoeding van de deelnemers;
- de mogelijkheid om de kandidaten op voorhand te selecteren.

(1) De artikelen 20 en 21 van de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor de aanneming van werken, leveringen en diensten, en de artikelen 75 tot 77 van het koninklijk besluit van 8 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de concessies voor openbare werken.

mentations étrangères et des recommandations de l'Ordre des Architectes, tout en respectant les prescriptions de la législation relative aux marchés publics (1).

Un tel règlement devrait être arrêté par le gouvernement.

Il devrait au minimum respecter les principes prescrits par la législation relative aux marchés publics, à savoir :

- composition du jury : nombre minimum de membres, indépendance, compétences, qualifications professionnelles;
- accès non limité au territoire d'un ou plusieurs Etats européens;
- accès aux personnes physiques et morales;
- anonymat des projets;
- définition des critères de sélection et d'évaluation en amont de la procédure;
- possibilité de prévoir des primes allouées aux auteurs de projets;
- détermination des droits et obligations en matière de propriété et d'utilisation des projets;
- règles de publicité relatives à l'avis de concours et au résultats de ce dernier.

Le règlement adopté par le gouvernement pourrait préciser plus en détail ces obligations et pourrait également aborder d'autres questions, telles que :

- le mode de désignation et la rémunération des membres du jury;
- la possibilité d'organiser des concours restreints, des concours à deux tour, etc.;
- l'indemnisation obligatoire des participants;
- la possibilité de sélection préalable des candidats.

(1) Articles 20 et 21 de la loi du 24 décembre 1993 relative aux marchés publics et à certains marchés de travaux, de fourniture et de services, et articles 75 à 77 de l'arrêté royal du 8 janvier 1996 relatifs aux marchés publics de travaux, de fournitures et de services, et aux concessions de travaux publics.

Middelen

De organisatie van een wedstrijd vereist financiële en personele middelen en knowhow die voor de opdrachtgever vaak een struikelblok vormen.

Wij stellen dan ook het volgende voor :

- gewestelijke subsidies voor de overheidsorganen die een wedstrijd organiseren;
- logistieke steun en steun op het vlak van de *knowhow*, verleend door het gewestbestuur.

Verband tussen het voorstel van resolutie en de wetsbepalingen

De wetgeving op de overheidsopdrachten legt de overheid verschillende verplichtingen op wanneer zij een overheidsopdracht gunt. Overeenkomstig de Europese richtlijn, is er daarentegen geen verplichting om de concurrentie te laten spelen voor architecturale en stedenbouwkundige projecten. De wetgeving bepaalt echter dat, als de opdrachtgever een wedstrijd voor projecten wil organiseren, hij bepaalde verplichtingen moet naleven. De organisatie van wedstrijden valt dus onder de federale wetgeving op de overheidsopdrachten. Het Gewest is dus niet bevoegd om wetgevend op te treden in het kader van de wedstrijden voor architecturale en stedenbouwkundige projecten.

Wij stellen dan ook voor dat het Gewest er zich als bouwheer toe verbindt dergelijke wedstrijden voor grote overheidsprojecten te organiseren, met naleving van het hierboven vermelde wedstrijdreglement. Wij vragen ook dat het Gewest voor de organisatie van wedstrijden subsidies toekent aan andere overheidsorganen die daarom verzoeken. De subsidie wordt enkel toegekend als het reglement nageleefd wordt. De regering zou dus een reglement moeten goedkeuren tot vaststelling van de voorwaarden voor de organisatie van wedstrijden. Zij zou ook moeten zorgen voor een subsidie voor de organisatie van wedstrijden door de andere overheidsorganen.

De regering zou ook moeten bepalen welke overheidsprojecten in aanmerking komen voor een wedstrijd, met name de grote overheidsgebouwen, de grote openbare ruimtes en de plannen voor de aanleg van uitgestrekte gebieden zoals de grondreserves, de hefboomzones, de GGB's en de GGBUA's.

Des moyens

L'organisation d'un concours requiert des moyens financiers et humains ainsi qu'un savoir-faire qui représentent souvent un obstacle pour le commanditaire.

C'est pourquoi nous préconisons :

- l'allocation par la région d'un subside aux pouvoirs publics organisant un concours;
- un soutien logistique et en termes de savoir-faire de la part de l'Administration régionale.

Relations entre la proposition de résolution et les dispositions légales

La légalisation sur les marchés publics impose diverses obligations à l'égard des pouvoirs publics lorsqu'ils passent des marchés de travaux publics. Par contre, à l'instar de la directive européenne, elle n'impose pas de mise en concurrence pour les projets d'architecture et d'urbanisme. Elle dispose toutefois, que si l'adjudicateur souhaite organiser un concours de projets, il devra respecter certaines obligations. La matière des concours relève donc de la législation fédérale sur les marchés publics, et par voie de conséquence, la Région n'est pas compétente pour légiférer sur les concours d'architecture et d'urbanisme.

C'est pourquoi, nous préconisons, d'une part, que la région s'impose à elle-même d'organiser de tels concours pour les grands projets publics dont elle est le maître d'ouvrage, et ce, dans le respect du règlement du concours évoqué plus haut, et d'autre part, qu'elle accorde aux autres pouvoirs publics qui en feraient la demande un subside pour l'organisation de concours, subside dont l'octroi serait subordonné au respect du règlement. Le gouvernement devrait donc prendre un règlement arrêtant les modalités d'organisation des concours. Il devrait en outre prévoir un subside pour l'organisation de concours par les autres pouvoirs publics.

Par ailleurs, le gouvernement devrait définir les projets publics susceptibles de faire l'objet d'un concours, notamment les grands bâtiments publics, les grands espaces publics et les plans d'aménagement de grands espaces comme les zones de réserve foncière, les zones leviers, les ZIR et les ZIRAD.

Yaron PESZTAT (F)

VOORSTEL VAN RESOLUTIE**betreffende de organisatie van
architectuur- en stedenbouwwedstrijden
voor grote overheidsprojecten**

De Brusselse Hoofdstedelijke Raad,

Gelet op de wet van 24 december 1993 betreffende de overheidsopdrachten en sommige opdrachten voor aanname van werken, leveringen en diensten, in het bijzonder de artikelen 20 en 21 ervan;

Gelet op het koninklijk besluit van 8 januari 1996 betreffende de overheidsopdrachten voor aanneming van werken, leveringen en diensten en de concessies voor openbare werken, in het bijzonder de artikelen 75 en 77 ervan;

Overwegende dat deze federale wetgeving op de overheidsopdrachten bepalingen bevat over de organisatie van wedstrijden voor projecten;

Overwegende dat deze bepalingen deze wedstrijden niet verplicht maken, maar slechts enkele richtlijnen opleggen ingeval de bouwheer beslist om een dergelijke wedstrijd te organiseren;

Overwegende dat het Hoofdstedelijk Gewest niet bevoegd is om inzake wedstrijden wetgevend op te treden;

Overwegende dat wedstrijden voor architecturale en stedenbouwkundige projecten de kwaliteit van de projecten kunnen verbeteren;

Overwegende dat de kwaliteit van de grote architecturale en stedenbouwkundige projecten moet worden verbeterd;

Gelet op de moeilijkheden die in het verleden bij de organisatie van wedstrijden gerezen zijn;

Verzoekt de regering om het Gewestelijk Ontwikkelingsplan te wijzigen en er een hoofdstuk in op te nemen betreffende de organisatie van wedstrijden voor de grote overheidsprojecten, met name de grote overheidsgebouwen, de grote openbare ruimtes en de plannen voor de aanleg van uitgestrekte gebieden zoals de grondreserves, de hefboomzones, de GGB's en de GGBUA's.

In dat hoofdstuk moet het volgende worden gestipuleerd :

- de definitie van de grote overheidsprojecten waarvoor wedstrijden zouden moeten worden georganiseerd;

PROPOSITION DE RESOLUTION**relative à l'organisation de concours
d'architecture et d'urbanisme pour les
grands projets publics**

Le Conseil de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu la loi du 24 décembre 1993 relative aux marchés publics et à certains marchés de travaux, de fourniture et de services, et spécialement ses articles 20 et 21;

Vu l'arrêté royal du 8 janvier 1996 relatif aux marchés publics de travaux, de fournitures et de services et aux concessions de travaux publics, et spécialement ses articles 75 à 77;

Considérant que cette législation fédérale en matière de marchés publics contient certaines dispositions relatives à l'organisation de concours de projets;

Considérant que ces dispositions ne rendent pas ces concours obligatoires mais se bornent à imposer quelques lignes de conduite à respecter lorsque le maître d'ouvrage décide d'organiser un tel concours;

Considérant que la Région bruxelloise n'est pas compétente pour légiférer sur la matière des concours;

Considérant néanmoins que les concours d'architecture et d'urbanisme sont susceptibles d'améliorer la qualité des projets;

Considérant qu'il y a lieu d'améliorer la qualité des grands projets publics d'architecture et d'urbanisme;

Considérant les difficultés rencontrées par le passé dans l'organisation des concours;

Demande au gouvernement de modifier le Plan régional de développement en y ajoutant un chapitre relatif à l'organisation de concours pour les grands projets publics, notamment les grands bâtiments publics, les grands espaces publics et les grands espaces comme les zones de réserve foncière, les zones leviers, les ZIR et les ZIRAD.

Ce chapitre indiquera :

- la définition des grands projets publics qui devraient faire l'objet de concours;

- de bereidheid van de regering om een wedstrijd te organiseren wanneer zij bouwheer is van een groot overheidsproject;
 - de bereidheid van de regering om de andere overheidsorganen en de instellingen van openbaar nut die daarvan afhangen te subsidiëren voor de organisatie van wedstrijden voor de grote overheidsprojecten;
 - de bereidheid van de regering om een reglement goed te keuren voor de organisatie van wedstrijden dat op de regering van toepassing zal zijn en dat de toekenning van subsidies aan de andere overheidsorganen en de instellingen van openbaar nut zal regelen;
 - de bereidheid van de regering om het bestuur de nodige middelen te geven om de bouwheren logistieke en deskundige bijstand te verlenen bij de organisatie van wedstrijden.
- la volonté du gouvernement, lorsqu'il est maître d'ouvrage de grands projets publics, d'organiser un concours;
 - la volonté du gouvernement de subsidier les autres pouvoirs publics et les Organismes d'Intérêt Public qui en dépendent pour l'organisation de concours pour les grands projets publics;
 - la volonté du gouvernement de prendre un règlement relatif à l'organisation des concours qui s'imposera au Gouvernement et au respect duquel sera subordonné l'octroi de subsides aux autres pouvoirs publics et Organismes d'Intérêt Public;
 - la volonté du Gouvernement de doter l'administration des moyens nécessaires pour venir en appui aux maîtres d'ouvrage dans l'organisation des concours, en termes logistiques et en termes de savoir-faire.

Yaron PESZTAT (F)

